

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

- Metsäteollisuus ry näkee ennakkoinnin kehittämisen hyväksi ja tärkeäksi asiaksi, jotta niukat koulutusresurssit kohdistuvat oikein ja johdonmukaisesti. Ennakkoinnin päätavoite on osaavan työvoiman saatavuus. Koska tavoitteen keskeinen osapuoli on työnantajat, tulisi ennakointimallin valmistelussa osallistaa työnantajien edustajia. Esitellyn ennakointimallin valmistelu ei ole osallistanut sidosryhmiä eikä ole näin kannatettava.
- Ennakointimallin perusskenaario ei vastaa Metsäteho Oy:n Savotta 2030 -työvoimatarveselvitystä, joka on laskettu Luonnonvarakeskuksen kestävien hakkuumahdollisuuksien perusteella. Metsäteollisuus ry näkee, että työvoimatarveselvitystä tulisi hyödyntää koulutustarpeen ennakkoinnissa.
- Metsäteollisuus ry muistuttaa metsäalan pitkästä kotimaisesta arvoketjusta, jonka jokaiseen työtehtävään on saatava työvoimaa toimialan vientitulojen ja kotimaisen huoltovarmuuden varmistamiseksi. Arvoketjun työvoiman keskeiset koulutusalat mallissa ovat tekniikan alat sekä maatalous- ja metsäalat.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Ennakointimalli perustuu työmarkkinoiden tulkintaan työllistymisen ja ansiotason kautta. Laskentaa kuitenkin korjataan erinäisellä tavoitteenasettelulla, painotuksilla ja erillismoduuleilla, mikä osaltaan vesittää mallin perusperiaatteen.

Työllisten osuus ammatillisesta perustutkinnosta valmistuneista ei kerro suoraviivaisesti alan koulutettujen tarpeesta työmarkkinoilla. Perustutkinnosta valmistuneet ovat usein aloittaneet

opintonsa alaikäisenä ja valmistuvat juuri aikuisuuden kynnyksellä. Työn perässä muuttaminen nuoren aikuisen elämänvaiheessa ei ole välttämättä niin helppo vaihtoehto, kuin esimerkiksi 25-vuotiaana maisteriksi valmistuneella. Lisäksi alaikäisenä ammatillisen perustutkinnon aloittanut on vielä tilanteessa, jossa koulutusvalinta on voinut tapahtua ulkoisten tekijöiden vaikuttamana lähioppilaitoksen koulutustarjonnan mukaan - ei intohimoalalle työllistymisen mielessä.

Kaikkien ammatillisesta perustutkinnoista valmistuvien henkilöiden, jotka vuoden päästä opiskelevat, keskimääräinen osuus on 15 %. Koulutusalan mukaan tämä vaihtelee 5 % - 26 % välillä. Koulutuspoliittiset trendit viittaavat siihen, että ammatillisesta perustutkinnosta jatko-opintoihin siirtyvien osuus voi nousta. Pelkkää työllisten osuutta ei voi pitää indikaattorina työvoimatarpeen täyttämiseksi, jos valmistuneet eivät siirry työmarkkinalle. Esimerkiksi tekniikan alojen päätoimisesti työllisten ja työttömien osuuden summa valmistuneista vuoden jälkeen on vain 79 %.

Työvoimatarpeen lisäksi valmistuneiden työllisyystilasto voi myös kertoa alueellisista tarpeista ja koulutuksen onnistumisena osaavan työvoiman kouluttamisessa. Alueellisuus jää liian yksinkertaistamisen takia mallissa täysin huomiotta. Metsäteollisuuden ja sen arvoketjun työvoimatarpeen täyttämiseksi alueellisuus tulisi huomioida ennakkoinnissa.

Koulutusalojen luokitus laveasti voi myös johtaa harhaan. Tekniikan alaan sisältyy 20 eri tutkintoa, joista työllistyminen vaihtelee suuresti. Mallissa perustellaan työllistymisen tulkintaa pelkällä prosentilla siksi, että työnantajalle jätetään vapaus siitä, minkä tutkinnon tuottamaa osaamista haluaa palkata. Toisaalta kaikilla koulutusasteilla on ammatteja, joihin on saatava juuri omaan ammattiin kulkeva koulutuspolku. Esimerkkinä tästä metsäkoneenkuljettajan koulutus. Työllistyminen metsäkoneenkuljettajan tutkinnolla onnistuu toisiin tehtäviin, mutta ilman kyseisen koulutuksen osaamista ei voi työllistyä metsäkoneenkuljettajan ammattiin.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkointimallin toteutusta

-

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakkointitulosta

Metsäalan perustutkinto, joka tuottaa työvoimaa metsätalouteen esimerkiksi metsureina ja metsäkoneenkuljettajina, sisältyy maatalous- ja metsätalousaloihin. Viiden vuoden keskiarvona metsätalouden osuus maatalous- ja metsäalojen valmistuneista on ollut perustutkinnon osalta 29 %, ammattikorkeakoulun osalta 42 % ja yliopiston osalta 32 %.

Perusskenaarion ennakkointitulos ei siis vastaa ammatillisen koulutuksen osalta Metsäalan työvoimatarve – Savotta 2030 -laskelman tuloksia, jonka mukaan metsäalan perustutkinnosta valmistuvaa työvoimaa tarvittaisiin 780–1020 uutta työntekijää vuosittain. Ennakkointimallin mukaan metsätalouden ammatillisen tarve olisi noin 323 (29 % * 1111) (taulukko 6, s. 74).

Osaamisen ennakointifoorumin koulutustarvekortit (OPH 2020) arvioivat metsätalouden koulutustarpeen vuosille 2017–2035 olevan 73 % ammatillisen koulutuksen osalta, 19 % ammattikorkeakoulun osalta ja 7 % yliopiston osalta. Lausunnolla oleva ennakointimalli kuvaa tarvetta edellä mainituille seuraavasti: 40,8 %, 34,5 % ja 24,7 %. Muutos on suuri ja kyseenalaistaa ennakointimallin asettaman tavoitteen korkeakoulutettujen osuudesta, joka ainakin koulutusaloittain voi poiketa suuresti ja johtaa korkeakoulutettujen ylitarjontaan.

Ammatillinen koulutus on keskeinen väylä metsäteollisuuden työtehtäviin. Mikäli korkeakoulutettujen osuutta nostetaan keinotekoisesti ja ammatillisen koulutuksen kustannuksella, on se tosiasiallisesti koulutusvastuun siirtämisen jatkamista työnantajille. Metsäteollisuus ry näkee tämän huolestuttavana kehityssuuntana.

Häme Albert
Metsäteollisuus ry